

Boeken

Randgroepjurist exposeert

Geen vorm van discriminatie ligt zo verankerd in het rechtsstelsel als leeftijdsdiscriminatie, schreef de Rotterdamse hoogleraar staatsrecht Henc van Maarseveen vijf jaar geleden in het Nederlands Juristenblad (NJB). Het stuk is opgenomen in de afscheftbundel 'Expositie Van Maarseveen'. Want Van Maarseveen is met overtuiging bepalend. Zo zeer tegen zijn zin, dat hij de godwone positivering bij de rechter aanvecht. Vechtlust en discriminatie lopen als rode strengen door deze bundel heen.

Van Maarseveen wijdt zich nu noodgedwongen weer aan de kunst. Vandaar de titel van de bundel en vandaar dat enkele reproducties van zijn kunstwerken daarin zijn opgenomen als illustratie. Drie voormalige medewerkers van Van Maarseveen hebben met deze bundel een 'overzichtstentoonstelling' gemaakt van het werk van deze 'randgroepjurist', zoals de staatsrechtgeleerde zich zelf eens betitelde. Dit ironische etiket siert de staatsrechtjurist in ruste als een geuzennaam. Maar men zou hem iets minder ironisch ook een 'staatsrechtelijk zijlicht' kunnen noemen. Want in veel van zijn geschriften werpt hij vanaf de rand een zijlicht op het staatsrecht. De lichtbundel richt hij op de kern, omhaal en poepas in het duister latend. Het woord 'reductie' komt de lezer herhaaldelijk tegen.

Staatsbedbeheer

Van Maarseveen schrijft ook kernachtig, terwijl zijn stijl tevens de hang naar het beeldende verraadt. De stijl maakt de stukken van Van Maarseveen (en hier en daar een co-auteur) ook lees-

Jeugdrecht: apart of niet?

Het speciale kinderrecht en de kinderrechtler kunnen beter worden opgeheven, dat zegt rechter en bijzonder hoogleraar jeugdrecht mr. A. Rutten-Rooy in haar introductie 'Waar haalt de jeugd het recht vandaan?'. De Tilburgse jurist P. Vlaardingbroek pleit in zijn proefschrift 'De toekomst van de personen-, familie- en jeugdrechtspraak' juist voor het tegenovergestelde: de jeugd- (en familie-)rechtspraak moet worden gecentreerd bij één instantie. En die instantie is de 'familie-unit' van de rechtbank. Rutten-Roos, 'raadsheer' in Amsterdam, stelt in haar oratie dat een afzonderlijk jeugdrecht de rechtspositie van de minderjarige niet ten goede komt en dat voor deze specialiteit ook geen aanleiding bestaat omdat minderjarigen hun rechten ontleen aan het gehele recht. Jeugdigen hebben eigen rechten en plichten, net als volwassenen. Ze moeten daarom ook zelf toegang tot de rechter hebben en niet via hun wettelijke vertegenwoordiger. Dat laatste werkt niet als de minderjarige een conflict heeft met diens 'gezagvoerder'. In januari dit jaar is bij de Kamer een wetsvoorstel ingediend dat het bestuursprocesrecht zal uniformeren. In dat ontwerp krijgen 'ontkenners' als de minderjarige de mogelijkheid zelfstandig op te treden in een geding, mits zij in staat zijn hun belangen redelijk te waarden. Volgens mevrouw Rutten moet dit criterium gelden voor alle procedures.

Hoe zeer de familie- en jeugdrechtspraak (FJR) versnipperd zijn, blijkt ook uit het proefschrift van Vlaardingbroek. Deze auteur kiest echter voor een andere oplossing. Hij onderzoekt wat de gevolgen voor de FJR kunnen zijn van de komende integratie van kantongerecht, rechtbank en administratieve rechtspraak. Daarvoor beziet hij eerst de competentieverdeling in de huidige FJR en vergelijkt die met de situatie in België, Japan, Australië en Engeland. In het laatste hoofdstuk schetst de auteur een model dat een einde maakt aan de ondoorzichtige competentieverdeling van nu. Zoals gezegd wil hij dat de familie-unit van de rechtbank voortaan alle jeugd- en familie zaken afhandelt.

A. Rutten-Roos: *Waar haalt de jeugd het recht vandaan?* Uitgeverij Kluwer, Deventer 1992.

ISBN 90 268 2253 7. Prijs: f 17,-

P. Vlaardingbroek: *De toekomst van de personen-, familie- en jeugdrechtspraak.* Uitgeverij Kluwer, Deventer 1991.

ISBN 90 268 2211 1. Prijs: f 62,50.

baar voor niet-juristen en hij geeft de stukken extra overtuigingskracht. 'Ooit heeft in Nederland de staat zich de zorg voor de boesen aangetrokken. We kregen toen staatsbosbeheer. Blijkens de nieuwe abortuswetgeving heeft de staat zich de zorg voor de buiken van vrouwen aangemeten en dus hebben we staatsbuikbeheer gekregen. In het huwelijksrecht ontwaars we nu het staatsbedbeheer,' aldus Van Maarseveen in 1985. In dat artikel inventariseert hij de reacties die hij enkele maanden eerder oopriep met een stuk in zijn lijfblad NJB, waarvan de titel kort en krachtig luidde: 'Het huwelijk de rechtsorde uit'. Van Maarseveen hekelte hierin de bemoeizucht van de staat met het huwelijk, dat leidt tot een niet-noodzakelijke, onnutte en niet-legitieme discriminatie van gehuwden en partners in andere leefvormen. Sociologisch heeft deze analyse aan waarde ingeboort: het aantal huwelijken overtreft inmiddels het aantal echtscheidingen weer verre. Maar principieel gezien is er nog altijd veel te zeggen voor zijn pleidooi: 'In naam van de liefde en de vrijheid dienen we het huwelijk aan de wat kleffe vingers van de staat te ontnemen. Laten we het terugvoeren naar de kerken en de mensen zelf: zij zoeken het met zijk'.

Het pleidooi past ook in wat Van Maarseveen in 1990 'de verzekeringstaal' is gaan noemen: een staat waarin de verticale relatie tussen staat en burger is vervangen door horizontale relaties van de burger met een overheid die bestaat uit een complexe veelheid van organen. Hierin neemt de rechter het gezag van de staat over. 'De relaties tot

de overheid worden zakelijke verhoudingen van winst en verlies zonder veel moraliteitscomponenten. Het rechtstelsel wordt voor een deel een regelsysteem van verzekeringsvoorwaarden, deels een normstelsel van morele rechtvaardigheid.'

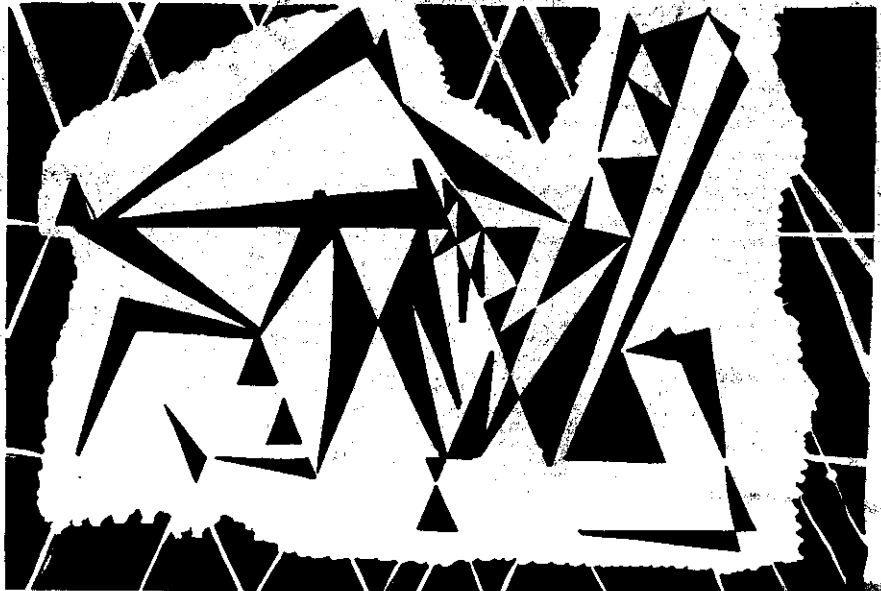
Wetgeving

Op geestige wijze steekt Van Maarseveen de draak met de beleidsnota waarmee de huidige minister van Justitie de kwaliteit van wetgeving voor te bereiden. 'Eenkelde van de nota wordt de auteur op enkele verminderingen die de kwaliteit van wetgeving naar het tweede plan verrijzen. Zoals: Hoe minder belang uitvoeringsorganisaties hebben bij de doelstelling van een regeling, des te minder zullen die doelstellingen worden bereikt' en: 'Hoe meer wetgeving er komt en hoe slechter de wetgeving is, hoe beter voor het ministerie.' De wet-

matigheden zijn niet anders dan varianten van de Wet van Parkinson. In het gedeelte 'constitutioneel recht' is de toon even serieus als het thema. Hierin vindt u onder meer een kritiek op het Kruisrakettenverdrag en het voorbarige advies van de Raad van State daarover, alsmede het negende hoofdstuk uit het opus magnum van de auteur 'Written Constitutions'. Verder wijst de auteur hierna op de discriminatie tussen overheid en burger als het gaat om openbaarheid en privacy. Meer openbaarheid voor individuen en meer openbaarheid voor de overheid is 'een ongelijke benadering' die eigenlijk niet langer is vol te houden. Van Maarseveen analyseert de 'heerschap' van de ministerraad' en de ministeriële verantwoordelijkheid en concludeert onder meer dat de omvang van de laatste afneemt naarmate de heerschap van de eerste stijgt. De

voormalig staatsrechtbeoefenaar vroeg zich in 1971 al af of 'politiek recht' wellicht de opvolger zou worden van het staatsrecht. Want verkeerde de staatsrechtwetenschap niet in een crisis? 'Het' antwoord op deze vraag vind ik tekennend voor het staatsrechtelijke zijlicht: 'Het is ook te pretentieus om over 'de' staatsrechtwetenschap te praten. Alsof men de huidige wereldliteratuur zou beheersen! Laat ik in de geest van Van Maarseveen deze Franse titel typen: 'staatsrechtelijke Hollandse wereldliteratuur. Lex van Almsle'.

M. Bense, Th. Hoijerman, G. van der Tang: *Expositie Van Maarseveen. Uitgeverij W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle 1992.*
ISBN 90 271 3469 3. Prijs: f 69,90.

Illustratie uit het boek

Onderhandelen

Het belang van onderhandelen wordt vaak onderschat. Vrijwel overal is er sprake van onderhandelen, zoals bij het maken van c.a.o.-afspraken, het opstellen van samenlevingscontracten en de aankoop van auto's en huizen. 'Onderhandelen: structuren en toepassingen' van M.J.G.P. Kaplan is gericht op het blootleggen van de drijvende krachten die aan onderhandelingsprocessen ten grondslag liggen. De artikelen uit het boek vormen de basis voor een cursus aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam.

Op marktniveau worden onderhandelingsaspecten vaak onder tafel geveegd door vraag- en aanbodrelaties te specificeren. Marktwerking leidt dan op de een of andere niet gespecificeerde wijze ('onzichtbare hand') tot een bepaalde uitkomst. Vanuit een geïntegreerd niveau als de markt of zelfs de gehele economie is dat misschien alles wat men wil weten, maar voor de betrokkenen op micro-niveau zijn onderhandelingen wel degelijk van cruciaal belang. Het niet volledig benutten van de onderhandelingsruimte kan een kostbare aanleggenheid zijn. De bundel bestaat uit zestien hoofdstukken. Het eerste deel wordt

onderhandelingsstrucjes. De diverse achtergronden van de auteurs staan er garant voor dat deze verschillende invalshoeken ook ruimschoots aan bod komen.

Tekort

Een nadeel van nogal wat bijdragen is dat zij zich tot het classificeren van allerlei factoren beperken en er veel verschillende typologieën gepresenteerd worden. Dit wordt vaak gecompliceerd met onderhandelingslessen. Deze normatieve uitspraken worden echter nauwelijks ondersteund door een gedegen analyse van de onderhandelingsituatie. Op het gebied van onderhandelings-theorieën schiet het boek dan ook tekort. Deze theorieën worden in de vakliteratuur onderverdeeld in axiomaatiese en strategische benaderingen. Axiomaatiese benaderingen specificeren enige redelijke eisen waaraan een onderhandelingsresultaat moet voldoen. Op basis hiervan worden verscheidene oplossingsconcepten geëvalueerd en de invloed van allerlei onderhandelingsaspecten op de uitkomst systematisch geanalyseerd. Dat gebeurt in hoofdstuk zes van Paalink en Van Gastel. Het is

daarmee, zoals de auteurs ook beamen, een typisch Rotterdamse bijdrage aan de vakliteratuur. Strategische benaderingen specificeren de onderhandelings-situatie heel precies, zoals de volgorde van beslissen en de informatie die de verschillende partijen tot hun beschikking hebben. Vervolgens wordt de invloed van procedures, informatie en de karakteristieken van de onderhandelingspartijen op de uitkomst uitgelegd. Strategische benaderingen, de andere poot van de vakliteratuur, komt in dit boek niet aan bod. Misschien is dit bewust gedaan omdat een theorie al vlug abstract overkomt, maar iets van dien aard lijkt toch noodzakelijk om enig inzicht te verwerven in bepaalde onderliggende structuren van een complexe materie als onderhandelen.

Andere indeling

Een andere indeling van het boek zou voor de hand liggen. Elf hoofdstukken zouden als achtergrond kunnen dienen voor een tweede deel met theoretisch georiënteerde invalshoeken. Voor dit tweede deel komen de hoofdstukken één (Kinnoy Kan), zes, en (Wassenberg) en vijftien (Van Kooten) in aanmerking. Deze hoofdstukken overstijgen het beschrijvende karakter van de andere bijdragen door zich meer te richten op verklaringen van onderhandelingsprocessen en hun uitkomsten. Hoofdstuk zestien is meer gericht op verschillende organisatievormen dan op onderhandelen. Samenvattend, een boek dat voor een breed publiek toegankelijk is als eerste kennismaking met onderhandelen. Het brengt aan de ene kant de vele schakeringen voor het voellicht die aan onderhandelingen verbonden zijn en biedt aan de andere kant vele aanknopingspunten voor verder onderzoek. G.W.J. Hendrikse

M.J.G.P. Kaplan (red.): *Onderhandelen: structuren en toepassingen.* Uitgeverij Academic service b.v., Schoonhoven 1991.
ISBN 90 5261032. Prijs: f 49,50.

Verschenen

A.W. Heringa, A.K. Koekoek en L. Mulder: *Gelijk behandelen.* Uitgeverij W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle 1991.
ISBN 90 271 3437 5. Prijs: f 37,50.

Drie commentaren op het vorig jaar ingediende wetsontwerp gelijke behandeling. Heringa vindt het ontwerp 'op cruciale punten minder gelukkig'. Hij hekelde onder meer de gesloten opzet, waardoor diverse discriminatiegronden ontbreken, en 'de tandeloze althans botte sanctieregeling'. Ook Mulder is kritisch en vindt dat de wet weinig positiefs brengt: het ontwerp is niet gericht op de toekomst noch op de maatschappelijke behoeften en is meer

een consolidatie van het verleden. Zowel Mulder als Heringa vinden de positie van de Commissie Gelijke Behandeling te zwak. Koekoek, die uit het nest van de huidige minister van Justitie komt, is daarentegen aanmerkelijk positiever over het ontwerp en plaatst slechts enkele kanttekeningen in de marge. Hoewel de Staatsrechtelijke deze commentaren reeds besprak in november 1991, blijven ze vermoedelijk nog even actueel, gezien de moeizame wetgevingsgeschiedenis en de twijfels van de Raad van State aan codificatie, op dit punt.

G.J. Rijken: *Het consumentenrecht in de jaren negentig.* Uitgeverij Kluwer, Deventer 1991.

ISBN 90 268 2217 0. Prijs: f 17,50.
Hoe moet het consumentenrecht in de

jaren '90 eruit zien? In deze oratie zegt de Limburgse hoogleraar consumentenrecht Rijken dat er nieuwe wetgeving moet komen voor onder meer de moeders die destijds tijdens hun zwangerschap het vruchtverminkende DES-hormoon gebruikten. De wet moet ook een speciaal schade-afwikkelingsbureau in het leven roepen. Volgens Rijken is dit decennium de periode waarin het bestaande consumentenrecht zal worden getuist door met name consumentenorganisaties. Maar problematisch is wel dat die organisaties gelijkijdig de rol van zowel politie, aanklager en rechter vervullen. Volgens Rijken moet het motto van deze organisaties voor de jaren '90 zijn: voorlichting, interactie, actie. De onderkant van deze rede luidt daarom: 'een zware taak voor consumentenorganisaties'.